

Õiguskantsler

Indrek Sooniste
Juhatuse liige
SA Tartu Vaimse Tervise
Hooldekeskus
vthk@vthk.tartu.ee

Teie nr
Meie 03.05.2021 nr 7-8/210511/2103088

Kontrollkäik Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskuse Nõlvaku hooldekodusse

Austatud Indrek Sooniste

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 13.11.2020 SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskuse Nõlvaku hooldekodu (edaspidi: hooldekodu) tegevust ja hoolealuste elamistingimusi.

Hooldekodu teise ja kolmanda korruse ühistegevuse ja telerivaatamise toad on hubased – sisustuses on kasutatud koduseid mööbliesemeid (näiteks puhvetkapp, pehmed tugitoolid), fototapeeti ja kamina imitatsiooni. Hooldekodu ruumid on puhtad ning kohandatud liikumisraskustega inimeste vajadustele – siseruumide põrand on tasandatud, koridorides on käsipuud tasakaalu hoidmiseks, hoones on lift. Igal korrusel on tualettruum, mis on sisustatud ratastooliga liikujate vajadusi arvestades.

Hästi on organiseeritud personali infovahetus. Töötajatel on eraldi puhketuba. Hooldekodu elanike tervisemuresid aitab lahendada õde. Elanike sõnul on töötajad abivalmis ja sõbralikud. Paljud neist kiitsid võimalust saunas käia ning maitsvat toitu.

Hooldekodu elanike privaatsus peab olema paremini tagatud. Magamistubade sisustus ja suurus peab vastama õigusaktides sätestatud nõuetele.

Inimesi tuleb õueminekul aidata. Ka enamjaolt voodis lamavad inimesed vajavad ajaveetmisel vaheldust ning selleks tuleb neile abi pakkuda. Hooldekodu peab kaaluma võimalust võtta tööle rohkem inimesi ning hakata kasutama abi kutsumise süsteemi.

Hooldusplaanides peab kajastama ka inimeste tervishoiuteenuse vajadust. Hooldusplaanid tuleb korrapäraselt üle vaadata ning teha neis vajaduse korral muudatusi. Lamajate keeramise ning muud kavakindlalt tehtavad protseduurid peab dokumenteerima vahetult pärast nende tegemist. Erakorralisi juhtumeid tuleb juhtkonnal meeskonnaga analüüsida ning nende kordumise või ennetamise puhuks tegutsemises kokku leppida.

Käsimüügiravimite manustamine tuleks täpsemini kirja panna ning tagada ravimite nõuetekohane säilitamine. Hooldekodu võiks kaaluda õe tööks sobivate ruumide võimaldamist.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Õiguskantsleri nõunikud tegid koos tervishoiuekspertidega ringkäigu hooldekodu ruumides, tutvusid asutuse dokumentidega ning vestlesid töötajate ja elanikega.

1. Olmetingimused

Hooldekodu on kolmekorruseline, majas on lift. Esimesel korrusel on 15, teisel korrusel 14 ning kolmandal 19 voodikohta. Kontrollkäigu toimumise ajal olid kõik kohad täis. Inimesed on majutatud kahe- kuni kolmekohalistesse magamistubadesse. Hooldekodu keldrikorrusel on saun, töötajate puhkeruum ning ladu, mis on ühtlasi meditsiiniõe kabinet. Maja ümber on hooldatud ning aiaga piiratud õueala.

Magamistubade sisustamisel on kasutatud näiteks inimeste isiklike mälestusesemeid, kangast kardinaid, lapitekke ja lilli, mis aitavad luua hubasust. Teise ja kolmanda korruse söömis- ja ühistegevuse ruumid on remonditud ning sisustatud eakate inimeste vajadustest ja maitsest lähtudes – seal võis näha retrostiilis mööbliesemeid, mustrilist tapeeti, fotokollaaži, kamina imitatsiooni.

Tualett- ja pesemisruumid asuvad koridorides. Inimeste liikumise toetamiseks ning kukkumise vältimiseks on koridoride ja pesemisruumide seintele kinnitatud käsipuud. Igal korrusel on ka ratastooliga liikujate jaoks kohandatud tualettruum. Hügieeniruumid ja magamistoad olid puhtad, neid sai seestpoolt lukustada.

Paljud hooldekodu elanikud kasutavad mähkmeid ja potitoole. Privaatsuse tagamiseks tuleb mitmekohalistes magamistubades kasutada sirmet või kardinaid.¹ Oluline on kindlustada privaatsus hügieenitoimingute tegemisel (nt mähkmete ja uriinikoti vahetamine, sidumine) ka siis, kui inimene ise sirmi või kardinat ei nõua (vt ka [üldhooldusteenuse kvaliteedijuhis](#)).²

Ühiskasutatavad ruumid ja magamistoad olid puhtad. Üldiselt olid elanike magamistoad sisustatud [nõuetekohaselt](#). Mitmete voodite juures ei olnud siiski kohtvalgustit, mis [peab olema](#). Mõnes toas olid [kohustuslikud sisustusesemed](#) paigutatud nii, et elanikul oli võimatu neid kasutada. Näiteks oli laud lükatud vastu riidekapi ust või asusid mõlemad toas olevad seinakülge kinnitatud kohtvalgustid ühe voodi juures ning teise voodi juures ei olnud ühtegi kohtvalgustit. Magamistoad on erineva suurusega, mõnes oli tunda ruumikitsikust. Näiteks teisel korrusel asuva kolme inimese magamistoa pindala ei vasta [miinimumnõuetele](#).³

Hoolekandetasutuse elanikud tuleks üldjuhul majutada ühe- või kahekohalistesse tubadesse. Olulise kõrvalabi vajadusega ja sügava liitpuudega inimeste magamistuba [võib olla](#) ka neljakohaline. Toa sisustamisel tuleb jälgida, et mööbli paigutus võimaldaks õendusabi osutajal vajaduse korral voodi juurde pääseda mõlemast küljest. Samuti peaksid magamistoa elanikud saama kasutada toas olevat mööblit ja sisustuselemente.

Õiguskantsler palub kasutusele võtta sobivad abinõud, et paremini tagada hooldekodu elanike privaatsus. Kaaluda tuleb ka esimese korruse ühisruumide värskendamist teise ja kolmanda

---

¹ Õpik-käsiraamat „Hoolides ja hoolitsedes“ juhib samuti hooldaja tähelepanu abivajaja privaatsuse austamisele ning sirmide või kardinate kasutamisele intiim- ja hügieenitoimingute tegemisel. (M. Jaanisk jt. Hoolides ja hoolitsedes. Õpik-käsiraamat hooldustöötajatele. Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Kirjastus Argo, 2015.)

² Vt ka õiguskantsleri 11.07.2017 [ringkiri üldhooldusteenuse osutajale](#) (p 5.2).

³ 13,521 m² suuruse pindalaga toas oli kontrollkäigu ajal kolm voodit. Kehtestatud nõuete kohaselt peaks kolmekohalise toa suurus olema vähemalt 18 m².

korruse eeskujul. Magamistubade sisustus ja suurus peab vastama õigusaktides sätestatud nõuetele.

2. Personal ja turvalisus

Hooldekodu esimesel ja teisel korrusel on päeval (8–20) tööl kaks hooldajat, kolmandal korrusel üks hooldaja. Vajadusel aitavad eri korruste töötajad üksteist. Öösel (20–8) on esimesel ja teisel korrusel üks hooldaja. Kolmandal korrusel öösel hooldajat ei ole, kuid seal kasutatakse videovalvet ning öövalves olevad hooldajad jälgivad videopilti. Päeval on hooldekodus tööl ka toidujagaja ja koristaja. Tööpäeviti on hooldekodus hooldusjuht ning õde (8–16). Samuti on tööpäeviti (10–16) hooldekodu kolme korruse peale üks tegevusjuhendaja, kes korraldab ühistegevust ning jalutuskäike.

Töötajate selgituse kohaselt on kolmandale korrusele majutatud inimesed, kes ei vaja öösel pidevalt abi, sinna ei majutata liikumiskustega inimesi. Suurema abivajadusega ning lamajad on majutatud esimesele ja teisele korrusele. Hooldaja ei ole seotud konkreetse korrusega. Tavapäraselt lepitakse hommikul kokku, kes millisel korrusel esseisva vahetuse ajal töötab. Personali sõnul on töö esimesel ja teisel korrusel füüsiliselt raskem, kuid vaimset pinget kogevad töötajad rohkem kolmanda korruse elanike eest hoolitsedes.

Hooldekodus on kutsungisüsteem, kuid seda ei kasutata. Seetõttu tuleb inimestel abi kutsuda hõikudes või paluda seda teha kaaslastel. Kõige halvemas olukorras on kolmanda korruse elanikud, sest öhtul ja öösel ei viibi neil korrustel pidevalt ühtegi töötajat. Valvekaamera, mida esimese ja teise korruse hooldajad jälgivad, ei edasta heli ning see muudab hõikumisega abi kutsumise kasutuks.⁴ Töötajad selgitasid, et paljudel hooldekodu elanikel oleks mäluhäirete ja dementsuse tõttu keeruline töötaja abikutsumise seadet kasutada ning tekiks ka palju valehäireid.

Hooldekodu elanikud mainisid, et hooldajad üldjuhul kuulevad hõikumist. Siiski väljendasid mõned enamjaolt voodis lamavad inimesed soovi, et töötaja väljakutse seade oleks käepärast.

Õiguskantsler on korduvalt rõhutanud⁵, et hõikumine või teiste elanike abi kutsumise võimalusele lootmine ei taga, et inimene vajaduse korral kiiresti abi saab. Hõikumine võib olla mõnele inimesele kurnav või alandav ning kuna paljud elavad toas mitmekesi, rikub hõikumine toakaaslaste rahu.

Üldhooldusteenuse üks eesmärk on tagada inimestele turvaline keskkond ([SHS](#) § 20 lg 1). See tähendab muu hulgas seda, et hoolealuste muresid märgatakse aegsasti ning need lahendatakse võimalikult ruttu. Abivajaja ei peaks sõltuma oma kaaslaste võimalustest töötajaid kutsuda. Ka Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on [rõhutanud](#)⁶ tõhusa abi kutsumise süsteemi tähtsust, eriti lamajate jaoks. Mõistagi tuleb kutsungisüsteemi paigaldamisel arvestada, et see ei asenda personali tähelepanelikkust, sest hooldekodus on alati inimesi, kelle terviseseisund ei võimalda neil tehnikaseadmeid kasutada (näiteks halvatuse või mäluhäirete tõttu).

⁴ Vt nt ka õiguskantsleri 06.11.2019 [kontrollkäik](#) OÜ Häcke Kohtla-Järve hooldekodusse (p 2); 09.03.2018 [kontrollkäik](#) Polli Hooldekodusse (p 1); 17.04.2019 [kontrollkäik](#) Tapa Kodusse (p 1).

⁵ Vt nt õiguskantsleri 21.11.2019 [kontrollkäik](#) Tammiste Hooldekodusse (p 2); 29.03.2019 [kontrollkäik](#) Pärnu-Jaagupi Hoolduskodusse (p 1); 06.11.2019 [kontrollkäik](#) OÜ Häcke Kohtla-Järve hooldekodusse (p 2).

⁶ CPT aruanne, p 94.

Kuigi kolmandale korrusele on personali sõnul majutatud paremini hakkama saavad inimesed, on siiski tegemist abivajajatega. Vestlustest elanikega ning dokumentidest selgus, et kolmanda korruse inimestel esineb mäluhäireid, mõned vajavad abi hügieenitoimingutes (nt potitooli kasutamisel) ning osa inimeste käitumine võib teisi häirida (agressioon, uitamine), mis omakorda põhjustab elanike vahel konflikte. On olnud olukordi, kus kolmanda korruse elaniku abivajadust märgatakse alles hommikul. Ööpäeva jooksul juhtunud olulisi sündmusi kajastaval vormil on eraldi lahter öiste ringkäikude kohta tehtavate märkuste jaoks, kuid see lahter oli enamikul (sh kolmanda korruse elanike kohta) vormidest täitmata.

Üldhooldusteenus on mõeldud inimestele, kes ei suuda kodustes tingimustes iseseisvalt toime tulla ([SHS](#) § 20 lg 1) ja seetõttu vajavadki abi. Paljudel hoolealustel on mitmesugused tervisehäädad, mille ägenemisel tuleb kiiresti sekkuda. Seetõttu on oluline, et personal oleks hoolealustele võimalikult lähedal. Põhitöökohast eraldi paiknevas üksuses (nt teisel korrusel, muus hoones) viibival töötajal on keeruline vastutada elanike turvalisuse eest.

Töötajate sõnul tunnevad nad ennast üldjuhul turvaliselt. Siiski on ette tulnud töötajate solvamist, kuid füüsilisi ründeid personali vastu on juhtunud harva.

Väärrib kiitust, et kõik hooldekodus dokumenteeritud erakorralised juhtumid on põhjalikult kirjeldatud eraldi vormidel ning koondatud ühtsesse registrisse. Registrist selgus, et suurema osa erakorralistest juhtumitest moodustavad hooldekodu elanike kukkumised. Mõned kukkumised on ette tulnud ühistegevuse ruumis sel ajal, kui hooldaja parasjagu abistas mõnd inimest tema toas. Samuti on kukkunud kolmanda korruse elanikud siis, kui hooldajat parasjagu korrusel ei olnud. Mõnel juhul on elanikud olnud vägivaldsed ning ühel vormil oli märgitud, et inimene oli rahunemiseks oma tuppa lukustatud.

Enamiku juhtumikirjelduste juurde oli lisatud hooldaja kommentaar, et olukorda oleks võimalik vältida vaid siis, kui töötajaid oleks rohkem. Ühel töötajal ei ole võimalik jälgida inimesi ühistegevuse ruumis ja samal ajal osutada abi magamistoas. Samuti on võimatu viibida üheaegselt mitmel korrusel. Seda, kas hooldekodu juhid on teinud nendest tähelepanekutest ka järeldusi, dokumentidest ei selgunud.

Oli kirjeldatud ka vägivallajuhtumeid, mis vajanuksid otsekohe tähelepanu ja lahendamist, kuid hooldekodu dokumentidega ning olmetingimustega tutvudes jäi kahtlus, et seda ei tehtud. Näiteks oli dokumenteeritud juhtum, kui üks elanik ründas oma toanaabrit. Hooldajad sekkusid ning märkisid erakorralise juhtumi vormile, et ründaja vajab oma haigusest tingitud ohtliku käitumise tõttu omaette magamistuba. Kontrollkäigu toimumise ajal olid elanikud majutatud kahe- kuni kolmekohalistesse magamistubadesse.

Turvalise keskkonna tagamine ([SHS](#) § 20 lg 1) seisneb ka selles, et hooldekodu elanik on kaitstud teise hoolealuse ründe eest. Näiteks ühes ööpäevaringset erihoolekandeteenust puudutavas kohtuasjas [jõudis kohus järelduseni](#), et hooldekodu peab kaitsma inimest teise hooldekodu elaniku agressiivse käitumise eest, ning mõistis teenuseosutajalt kannatanule välja mittevahalise kahju hüvitise.

Hooldekodu elaniku seisundit ning temaga seotud olulisi sündmusi dokumenteeritakse spetsiaalsel vormil. Vormidega tutvumisel selgus, et hooldekodus on mitu inimest, kelle käitumine võib muutuda ohtlikuks ning kes on tekitanud töötajatele füüsilist valu (küünistanud, löönud) ning muid ebameeldivusi (nt sülitanud). Kõik sellised juhtumid ei pruugi jõuda erakorraliste juhtumite

registrisse, kuna neid ei hinnata piisavalt raskeks. Ometi tuleb personali töökoormust ja ohutust analüüsides arvesse võtta ka igapäevaseid kergemaid ohuolukordi.

Õiguskantsler on korduvalt juhtinud hoolekandeesutuste tähelepanu sellele, et seaduses ei ole ette nähtud võimalusi piirata üldhooldusteenust saavate inimeste liikumisvabadust⁷. Mõistagi võib hooldekodusse sattuda ka väga keerulise käitumisega inimesi (nt dementsuse diagnoosiga inimesed), ent hoolekandeesutus peab tagama kõigile hooldekodu elanikele turvalise keskkonna õiguspärasel ja ohutul moel.

Õiguskantsler palub hooldekodul kaaluda abi kutsumise seadmete kasutuselevõtmist, et hooldekodu elanikud saaksid abivajadusest kiiresti ja väärikalt märku anda. Samuti peaks hooldekodu kaaluma personali koosseisu suurendamist, et alati oleks tagatud kõikide korruste elanike ja töötajate turvalisus. Erakorralisi juhtumeid tuleb juhtkonnal meeskonnaga analüüsida ning nende kordumise või ennetamise puhuks tegutsemises kokku leppida. Ilma seadusliku aluseta ei tohi inimeste liikumisvabadust piirata.

3. Ajaveetmise võimalused

Aktiivse ja mõtestatud ajaveetmise korraldamisega tegeleb hooldekodus peamiselt tegevusjuhendaja. Tegevusjuhendaja on hooldekodus tööpäeviti neli tundi (kaks tundi hommikul ja kaks tundi pärastlõunal). Igale korrusele jõuab tegevusjuhendaja kaheks tunniks kolmel korral nädalas. Kui korruse elanikele on ette nähtud saunapäev, siis sel päeval neile tegevusi ei korraldata.

Iga korruse elanikele on koostatud tegevuste nädalaplaan. Tegevusi on kirjeldatud üldnimetusega (nt liikumistegevus, mälu treening) ning nende täpsem sisustamine on tegevusjuhendaja ülesanne. Töötajate sõnul loetakse ja arutatakse koos tegevusjuhendajaga uudiseid, vaadatakse filme, kuulatakse muusikat ja joonistatakse. Samuti kaasatakse inimesi käsitöö tegemisse. Tegevusjuhendaja aitab ilusa ilmaga inimestel õue minna.

Tegevusi korraldatakse ühistegevuse toas, mistõttu jäävad enamjaolt voodis lamavad hoolealused neist ettevõtmistest eemale. Vestlustes mainisid inimesed, et neile meeldivad ühised filmivaatamised ja lauamängud. Samal ajal sisustavad lamajad aega enamasti voodis ajalehtede lugemise või raadio kuulamisega. Soovi korral saavad inimesed minna jalutama hooldekodu hoovi, kuid liikumisraskustega inimesi aidatakse õue vaid soojal aastaajal.

CPT on märkinud, et haigla patsiendid peaksid oma üleriided ja jalatsid hõlpsalt kätte saama.⁸ Samuti peab asutuses olema piisavalt töötajaid, kes saaksid vajaduse korral patsiente jalutuskäikudel saata⁹. CPT [hinnangu](#)¹⁰ ei saa töötajate puudusega õigustada seda, et patsiendid/kliendid ei pääse õue. Ratastooliga liikujatel peaksid olema teistega võrdsed võimalused iga päev õues käia (vt CPT [seisukohta](#)¹¹). Õiguskantsler on korduvalt öelnud¹², et ka

⁷ Vt nt õiguskantsleri 11.07.2017 [ringkiri üldhooldusteenuse osutajale](#) (p 5.2); õiguskantsleri 31.08.2018 [kontrollkäik](#) MTÜ Vahtra Hooldemaja Aa Hooldekodusse (p 1); 05.06.2020 [kontrollkäik](#) SA Taheva Sanatooriumi (p 2). Vt ka E. Lillemaa, M. Sults. [Vabatahtlikkuse põhimõtte üldhooldusteenuse osutamisel](#). Sotsiaaltöö 4/2017.

⁸ CPT 2012. aastal tehtud [Horvaatia visiit](#) (p 96); CPT 2016. aastal tehtud [Läti visiit](#) (p 111).

⁹ CPT 2014. aastal tehtud [Gruusia visiit](#) (p 148).

¹⁰ Vt p 125–126.

¹¹ Vt p 183.

¹² Vt nt õiguskantsleri 11.–12.06.2018 [kontrollkäik](#) AS Lõuna-Eesti Hooldekeskuse Hellenurme Kodusse (lk 5-6); 05.06.2018 [kontrollkäik](#) Kallavere Haigla üldhooldusteenuse osakonda (lk 4); Vt ka õiguskantsleri [aastatulevaade](#) 2018/2019.

hoolekandeesutus võiks lähtuda samast soovitusel ning võimaldada inimestele vajalikku abi, et nad õue pääseksid.

Kui hooldekodu elanike vaba aja sisustamisele ja nende aktiveerimisele ei pöörata piisavalt tähelepanu, võivad inimesed muutuda oma elu ja käekäigu suhtes passiivseks. Huvitegevus aitab inimestel säilitada ja parandada funktsionaalseid võimeid.¹³ CPT on [seisukohal](#)¹⁴, et terapeutilised ja arendavad tegevused peavad olema tagatud kõigile hooldekodu elanikele. Inimestele peab tegevust pakkuma nende eripära ja abivajadust arvestades ning vajaduse korral tuleb kaasata rohkem terapeute¹⁵. CPT [hinnangul](#)¹⁶ peab inimesel olema võimalik osaleda päevas vähemalt ühes juhendatud tegevuses.

Hooldekodu elanike hulgas on mitmeid liikumisraskustega inimesi, keda ei kaasata ühistegevusse ning kellega süstemaatiliselt ei võimelda. Kontrollkäigul osalenud ekspert märkis, et regulaarne võimlemine ja tegevusteraapia on väga vajalik: see aitab säilitada liigeste liikuvust ning lihaste tugevust.

Õiguskantsler palub tagada, et kõigil hooldekodu elanikel oleks võimalik mõtestatult aega veeta. Liikumiskustega inimesi tuleb aidata õue ja ühistegevuse ruumi. Kaaluda võiks huvitegevust korraldavate töötajate arvu suurendamist.

4. Hooldamine, selle dokumenteerimine ning infovahetus

Hooldekodus elab palju liikumisraskustega inimesi ja ka lamajaid. Paljud kasutavad mähkmeid ning vajavad abi pesemisel ja riietumisel, mõned ka söömisel. Enamik inimestest on mäluhäiretega. Hooldekodu elanike sõnul suhtuvad töötajad neisse sõbralikult ning on abivalmid. Samuti töid inimesed välja, et hooldajatel on väga palju tööd ning iga mure või sooviga ei taheta neid tülitada.

Inimesed kannavad isiklikke riideid. Kui hooldekodu elanik vajab riideid, siis annab hooldekodu talle isiklikuks kasutamiseks riided. Lamajatel on spetsiaalsed madratsid, mis peaksid ennetama lamatiste teket. Abivajajate tõstmiseks on olemas tõstuk, kuid töötajate sõnul see igasse tuppa ei mahu.

Pesemine toimub kord nädalas hooldekodu saunas. Inimesed, kes ei vaja pesemisel abi, saavad neile sobival ajal kasutada korrusel asuvat duširuumi. Hooldustoimingute tabelite kohaselt vahetatakse mähkmeid vähemalt kaks korda päevas, kuid personali kinnitusel vajaduse korral ka tihedamini. Lamajate voodite juures olid veetassid. Hooldekodu elanike sõnul kontrollivad hooldajad pidevalt, et vesi oleks tassis olemas.

Hooldajate ülesanne on elanike seisundit jälgida ja see dokumenteerida. Iga inimese kohta tehakse individuaalsel vormil iga päev märkmeid temaga seotud oluliste asjaolude kohta. Samuti koostatakse igal korrusel kokkuvõtte vahetuse sündmuste kohta ning üldine ülevaade kõikide korruste kohta, mida arutatakse iga päeva hommikul koosolekul. Jooksvaid aruandeid koostatakse käsitsi. Hommikusest koosolekust võtab osa ka õde, keda informeeritakse, kui mõni inimene vajab meedikute tähelepanu.

¹³ M. Jaanisk jt. Hoolides ja hoolitsedes. Õpik-käsiraamat hooldustöötajatele. Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Kirjastus Argo, 2015, lk 51.

¹⁴ Vt punktid 156, 160.

¹⁵ Vt nt CPT 2014. aastal tehtud [Taani visiit](#) (p 138).

¹⁶ Vt p 18.

Peale selle täidavad hooldajad inimese hooldamise kohta tabeleid (pesemine, riiete vahetamine, söömine, mähkmete vahetamine jne). Dokumenteeritakse vererõhu ja temperatuuri mõõtmise tulemused ning lamajate asendi muutmine. Vajaduse korral täidavad hooldajad erakorralise juhtumi vormi. Seega on hooldajate igapäevane dokumenteerimiskoormus üsna suur.

Dokumentidest selgus, et tabeleid hooldamise ja lamajate keeramise kohta ei täideta jooksvalt. Nii olid kontrollkäigu toimumise kuupäeva hommikused/päevased toimingud (nt lamajate keeramine) tabelisse kandmata. Võimalik, et tabeleid täidetakse tagantjärele, kuid sellisel juhul on oht, et mõni kanne on ekslik. Olulised toimingud tuleks üles märkida vahetult pärast nende toimumist, eriti siis, kui toiminguid on vaja teha korrapäraselt. Näiteks tuleb jälgida, et lamajate asendit muudetak kindla ajavahemiku tagant. Kui tabelit asendi muutmise kohta täidetakse tagantjärele, siis on võimatu veenduda selles, kas keeramine toimus tõepoolest nõuetekohase ajavahemiku tagant.

Lamatiste vältimiseks tuleb inimese asendit muuta ka õhtul ja öösel ehk siis, kui lamajate korrusel töötab vaid üks hooldaja. Üksinda võib töötajal olla keeruline lamajat keerata ning ka inimesel endal on mugavam ja turvalisem, kui teda aitab kaks inimest korraga¹⁷. Kontrollkäigul osalenud tervishoiuekspert märkis, et lamatiste ennetamisel ja ravimisel tuleb lähtuda [ravijuhisest](#) ning jälgida, et keeramine toimuks piisavalt tihti. Täidetud tabelitest selgus, et öösel keeratakse lamajaid ravijuhises ette nähtust harvemini.

Hooldekodu elanike seisundit kirjeldavad igapäevased kanded olid üsna napid ning osa neist ei peegeldanud inimese seisundit objektiivselt, vaid andsid edasi pigem hooldaja isiklikku hinnangut. Näiteks võis igapäevaste kannete seast leida selliseid märkusi: „ärähellitatud“, „teeskleb valu“, „vinguv“, „segab“, „tubli“. Jäi selgusetuks, millele sellised hinnangud tuginevad ning mis eesmärgil sellist infot kogutakse.

Kõikidel üldhooldusteenust saavatel inimestel on oma [hooldusplaani](#). Hooldusplaani koostamise ja ülevaatamise eest vastutab hooldusjuht, oma ettepanekuid saavad teha ka hooldajad ning tegevusjuhendaja. Hooldusplaani koostamisele eelneb uue elaniku seisundi põhjalik kirjeldamine. Hea, et muu hulgas on kirjeldatud inimese huvisid ja eluviisi enne hooldekodusse saabumist. Hooldusplaani on selge struktuuriga, märgitud on abivajadus, hoolduse eesmärgid ning planeeritud tegevused koos vastutajaga. Väärib kiitust, et hooldusplaanis on kirjas ka need toimingud, mis aitavad inimesel osaleda aktiivses tegevuses (nt võimlemine, õues jalutamine, huviringid). Võimaluse korral on hooldusplaani koostamisse kaasatud ka hoolealune ise ning sel juhul on hooldusplaani tema allkiri.

Tervishoiuteenuste vajadust hooldusplaanides ei kajastatud. Ometi on see vajalik, näiteks selleks, et kavandada krooniliste haigustega inimeste visiite eriarstide juurde. Seadus ei sätesta hooldusplaani vormi, kuid näeb ette, et plaani koostades tuleb hinnata nii inimese hooldus- kui ka tervishoiuteenuse vajadust, ning seda peaks tegema vastava kvalifikatsiooniga tervishoiutöötaja ([SHS](#) § 21 lg 3).

Hooldusplaani tuleb üle vaadata ja seejuures kliendi seisundit hinnata vähemalt üks kord poolaastas ([SHS](#) § 21 lg 5). Perioodiline hindamine annab võimaluse jälgida, kas püstitatud eesmärgid on õnnestunud täita ning planeeritud tegevusi korraldada. Samuti peaks hindama, kas planeeritud tegevustega saab jätkata või peab neid muutma.

---

¹⁷ M. Jaanisk jt. Hoolides ja hoolitsedes, õpik-käsiraamat hooldustöötajatele. Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Kirjastus Argo, 2015, lk 38.

Osas hooldusplaanidest puudus järelendus hoolealuse perioodilise ülevaatamise tulemuste kohta. Pärast kontrollkäiku edastatud hooldusplaanides olid hoolealuse seisundi muutumise kohta napid märkmed. Hooldusplaanis ei olnud tehtud muudatusi ka siis, kui inimese terviseseisund oli märgatavalt halvenenud. Näiteks inimese kohta, kelle seisund ei võimaldanud enam kõndida, oli hooldusplaanis üheks tegevuseks endiselt märgitud jalutuskäigud, või puudus hooldusplaanis info inimese vägivaldse käitumise kohta.

Paljude inimeste hooldusplaanid olid märgitud korrapärasel jalutuskäigul õues töötaja saatel. Kontrollkäigul selgus siiski, et hooldajad ja tegevusjuhendaja ei jõua kõikide abivajajatega jalutada. Seega, töötajate arvu silmas pidades ei ole vähemalt osa inimeste puhul planeeritav tegevus teostatav. Ka selliseid tähelepanekuid tuleks hooldusplaanid perioodilisel hindamisel kajastada ja meeskonnaga analüüsida.

Õiguskantsler palub hooldekodul kajastada hooldusplaanides ka inimeste tervishoiuteenuse vajadust. Hooldusplaanid tuleb nõutava regulaarsusega üle vaadata ning teha neis asjakohaseid muudatusi. Töötajate arv peab võimaldama hooldusplaanis kirjeldatud tegevuste korraldamist. Hooldekodu elaniku seisundi kirjeldamisel dokumentides tuleb hoiduda mitmeti tõlgendamist võimaldavate hinnangute andmisest. Lamajate keeramine ning muud kindla ajavahemiku tagant ette nähtud protseduurid peab dokumenteerima vahetult pärast nende tegemist.

5. Töötajate arv

Hooldekodu elanike toimetulek ja inimväärne elu oleneb paljuski nendega vahetult tegelevatest hooldekodu töötajatest. Hooldekodu [peab](#) looma kõigile inimestele turvalise keskkonna ja tagama nende toimetuleku. Töötajad peavad tegema hooldusplaanis määratud hooldustoiminguid ning inimesi igati aitama. Selleks peab hooldekodus olema piisavalt palju töötajaid. [Seadusega](#) ei ole kehtestatud üldhooldust pakkuvale hooldekodule minimaalset töötajate arvu. Niisiis tuleb selle määramisel arvestada hooldekodukohtade arvu, hoolealuste abivajadust ning hoonete, territooriumi ja asutuse muid eripärasid.

Tähtis on, et ka suuremate liikumiskustega inimestele pakutaks jõukohast tegevust. Sellised elanikud ei peaks olema kuude kaupa ainult siseruumides – neile peab andma võimaluse käia värskes õhus. Inimeste suurema abivajadusega tuleb arvestada personali koosseisu ning tööülesannete planeerimisel, et töötajate nappus ei takistaks elanikega tegelemist.

Hooldekodus puudub tõhus töötajate väljakutse süsteem, seega sõltub abi saamise kiirus töötajate tähelepanelikkusest. Hoolealuste hulgas on mitmeid lamajaid ja liikumiskustega inimesi, kes vajavad abi söömisel, pesemisel, mähkmete vahetamisel, asendi muutmisel jms. Samuti on paljud hooldekodu elanikest mäluhäiretega, dementsuse diagnoosiga ning haigusest tulenevate käitumisprobleemidega inimesed, kes vajavad individuaalset tähelepanu.

Töötajaid peab olema piisavalt, et ükski hoolealune ei jääks abita (nt ei jääks õigel ajal tegemata hügieenitoimingud või andmata ravim). CPT [hinnangul](#) võib personalipuudus suurendada ka väärkohtlemise riski ning panna töötajad olukorda, kus nad on sunnitud rakendama ärritunud inimeste suhtes ebakohaseid meetmeid (mh piirama inimeste liikumisvabadust).

Hooldajate pühendumus inimeste hooldamisel väärrib tunnustust. Samas võib kontrollkäigul kogutud info põhjal järelendada, et hooldekodus ei ole piisavalt personali, et tagada ööpäev läbi turvaline keskkond, täita hooldusplaanis püstitatud eesmärgid ning hoolikalt dokumenteerida hooldustoiminguid ning hooldekodu elanike terviseseisundi muutused.

Õiguskantsler palub kaaluda võimalust võtta hooldekodusse tööle rohkem inimesi.

6. Ravimite käitlemine ning õendusabi

Hooldekodus töötab üks õde, kes on tööl tööpäeviti (8–16)¹⁸. Õe kabinet asub hooldekodu keldrikorrusel, samas ruumis hoitakse hooldustoiminguteks vajalikke vahendeid ja asutuse muud inventari.

Õe ülesanne on jagada hooldekodu elanikele ravimipinalisse ravimid, jälgida inimeste tervise seisundit ning teha meditsiinilisi protseduure. Samuti korraldab õde pere- ja eriarstide visiite ning vaktsineerib hooldekodu elanikke. Ravimeid annavad inimestele hooldajad.

Õde dokumenteerib oma tegevuse patsiendi elektroonilisel tervisekaardil. Läbivaadatud tervisekaartidelt võis näha, et õde on teinud sissekandeid regulaarselt ning olulised muutused patsiendi seisundis on kaartidel kajastatud. Samuti on tervisekaardile märgitud inimese visiidid eri- ja perearsti juurde, õe soovitusel hooldustoimingute kohta, õe tehtud protseduurid, raviarstide märkused. Kontrollitud dokumentide põhjal saab järeldada, et õde märkab varakult hooldekodu elanike tervisemuresid ning korraldab vajaliku ravi.

Hooldekodu töötajate ja õe infovahetus on peamiselt suuline. Õde osaleb hommikustel koosolekutel ning saab tutvuda ka vahetuse koondkokkuvõttega. Vestlustes kinnitasid hooldekodu elanikud, et soovi korral saavad nad alati õele oma muredest kõnelda.

Retseptiravimeid hoitakse nimelistes pakendites ning sahtlites. Ravimisahtlid ei ole lukustatavad. Kuna õe tööruum täidab ühtlasi ka hooldekodu lao funktsiooni, ei ole välistatud kõrvaliste isikute juurdepääs ravimitele. Selline korraldus on vastuolus [ravimite säilitamise üldnõuetega](#). Samuti ei ole õe tööruum kohandatud patsientide nõustamiseks või protseduurideks. Seadus ei nõua koduõendusteenuse osutajale eraldi tööruumi sisseseadmist, sest üldjuhul teeb õde toiminguid [väljaspool oma tööruume](#) (näiteks patsiendi kodus). [Õendusabi üldhooldekodus](#) tähendab sisuliselt õe kohalolekut hooldekodus, pidevat koostööd teiste töötajatega ning suhtlust patsientidega. Seega võiks hooldekodu kaaluda õe tööks ning samuti ravimite hoiustamiseks sobiva ruumi võimaldamist. Paljudes üldhooldekodudes on õele antud oma kabinet.

Kontrollkäigul osalenud ekspert märkis, et iga hooldekodu elaniku kohta võiks olla koostatud lühike ülevaade tema raviskeemist ja olulisemast terviseinfost, mida saaks vajaduse korral kiirabile esitada. Samuti peaks ravimidosaatoreil paiknev raviskeem kajastama üheselt arusaadaval viisil raviskeemi muudatusi, suuremate muudatuste puhul võiks selguse huvides kirjutada doosatorile uue raviskeemi. Kui arst on otsustanud mõne ravimi raviskeemist välja arvata, tuleb eksimuste vältimiseks see ravim inimese ravimite sahtlist välja võtta.

Igal korral hoitakse ka käsimüügiravimeid (nt valuvaigistid), mida hooldajad annavad inimestele kergemate vaevuste leevendamiseks. Ravimi andmine dokumenteeritakse üldsõnaliselt inimese individuaalsel seisundi jälgimise vormil, mõnikord ka vahetuse koondkokkuvõttes. Kontrollitud vormidel puudusid kohati andmed ravimi täpse nimetuse ja koguse kohta, näiteks oli kirjas vaid see, et inimesele anti valuvaigistit. Kontrollkäigul osalenud ekspert märkis, et käsimüügiravimite manustamisel on oluline üles märkida ravimi nimetus, annus ning ravimi andmise täpne aeg.

¹⁸ Õendusabi osutab hooldekodus Azeltor OÜ, kellel on Eesti [Haigekassaga sõlmitud leping](#) õendusteenuse osutamiseks üldhooldekodus.

Põhjalik dokumenteerimine annab hea ülevaate inimese ravimite tarbimisest ning aitab ära hoida üleannustamist. Samuti on see info abiks õele inimese terviseseisundi jälgimisel.

Õiguskantsler tunnustab õe tööd hoolealuste terviseseisundi jälgimisel ja dokumenteerimisel. Käsimüügiravimite manustamine tuleks täpsemini kirja panna. Hooldekodu peab tagama ravimite nõuetekohase säilitamise. Kaaluda võiks õe tööks sobivamate ruumide sisseseadmist.

7. Koroonaviiruse leviku tõkestamine

Koroonaviiruse SARS-CoV-2 leviku tõkestamiseks palub õiguskantsler järgida [soovitusi](#), mida Terviseamet on andnud ettevaatusabinõude rakendamise kohta.

Töötajaid on koolitatud kasutama isikukaitsevahendeid ning kokku on lepitud tegutsemiskava juhuks, kui mõni elanik nakatub või kui tekib nakkusoht. Kõigi hooldekodu elanike kehatemperatuuri iga päev ei mõõdata, küll aga kontrollitakse igal hommikul töötajate kehatemperatuuri. Ühised koosolekud on peatatud, infovahetus toimub kirjalikult. Töötajad kannavad kaitsemaske. Personali puhkeruumis tohib viibida korraga kaks inimest.

Elanike ja töötajate tervise kaitseks ettevaatusabinõusid rakendades tuleks jälgida, et igas tualettruumis oleks alati olemas seep. Kontrollkäigul kaasas olnud tervishoiuekspert soovitas kätepesuks kasutada vedelseepi ning vältida ühiste käterätikute kasutamist. Sellest nõudest peetakse üldiselt kinni.

SARS-CoV-2 leviku tõkestamiseks on hooldekodus kehtestatud külastusreeglid. Elanike külastamine on keelatud, kuid lähedastel on erandkorras lubatud tulla surija juurde. Hooldekodu elanikel on võimalik oma lähedastega suhelda telefoni teel, kuid personali sõnul kaotab kahjuks enamik dementsuse diagnoosiga inimestest telefoni kasutamise oskuse. Samuti on hooldekodu elanikel keeruline keskenduda videokõnele, mistõttu pole seda suhtlemisvõimalust lähedastega kasutatud. Inimesed saavad viia oma lähedasele hooldekodusse pakke.

Õiguskantsler on [märkinud](#)¹⁹, et kui hoolekandeesutus kehtestab viiruse leviku tõkestamiseks külastuskeelu, peab asutus hoolitsema selle eest, et inimesed saaksid oma lähedastega suhelda muul moel. Kaaluda võiks alternatiivseid suhtlusvõimalusi (nt videokõned). Ka siis, kui hooldekodu elanik vestluses aktiivselt ei osale, aitab tema hääle kuulmine või video vahendusel nägemine lähedastel tema seisundiga kursis olla. Mida pikemalt lähedastega kohtumisi piiratakse, seda rohkem tuleb pakkuda alternatiivseid suhtlusvõimalusi. Suhtlusvõimalusi puudutav teave peaks olema lähedastele hõlpsasti leitav (nt asutuse veebilehelt), et julgustada neid elanikega rohkem suhtlema.

Mõistagi ei ole ka kõikide ettevaatusabinõuete rakendamisel viiruse levik hoolekandeesutuses välistatud. Väärrib tunnustust, et Nõlvaku hooldekodu juhtkond analüüsis kontrollkäigu toimumise ajal viiruse leviku informatsiooni põhjal erinevaid riske ning otsustas anda inimestele võimaluse külastada raskes seisundis hoolealuseid ning saata hooldekodu elanikele pakke.

8. Tervishoiueksperdi hinnang

Kontrollkäigule kaasatud tervishoiueksperdi arvamus on lisatud käesolevale kirjale. Tervishoiueksperdi arvamus toodud tähelepanekute ja soovituste osas palun kujundada

---

¹⁹ Vt p 4.

hooldekodul oma seisukoht ning edastada see õiguskantslerile koos vastustega kirjas toodud tähelepanekute kohta.

Teie seisukohta ootan võimalusel hiljemalt 09.06.2021.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Lisa: Tervishoiueksperti arvamus

Koopia: Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, Ravimiamet, Tartu Linnavalitsus

Maria Sults 693 8448
Maria.Sults@oiguskantsler.ee